

Pagpapaamo sa Apokalipsis

Isang Rebyu ng *Southeast Asian Ecocriticism: Theories, Practices, Prospects*

Timothy F. Ong

Ryan, John Charles. "An Introduction to Southeast Asian Ecocriticism." *Southeast Asian Ecocriticism: Theories, Practices, Prospects*, pat. John Charles Ryan, Lexington Books, 2017.

Na ang timog-silangang Asya ay isang ekolohikong hotspot, sa pawang bilang ng flora at fauna na nakaambag sa saribúhay o biodibersidad ng rehiyon na halos hindi mapantayan saanpaman sa daigdig, ay ang saligan ng antolohiya ni John Charles Ryan na pinamagatang *Southeast Asian Ecocriticism: Theories, Practices, Prospects*. Nagmumula ang antolohiyang ito mula sa ipinagpapalagay nang heograpikong salimuot na animo nakapagpapahalaga sa rehiyon bilang mayamang saligan mula kung saan makapagteteorya ang isa hinggil sa relasyon sa pagitan ng tao at ng isinasabuhay na mundo, lalo na kung paanong ang mga relasyong ito ay nirerepresenta sa mga akdang pampanitikan. Sa ganitong paraan, ang ekokritisismo, bilang pag-aaral ng "relasyon sa pagitan ng panitikan at pisikal na kapaligiran" (Glotfelty at Fromm xvii) ay nagiging higit na nakahihimok kapag nailulugar sa isang rehiyon na kawatwang naisasalarawan sa pamamagitan ng "biolohikong kayamanan at endemismo" nito mula sa "kakaibang komposisyong heolohiko" (Ryan "An Introduction" 7) nito.

Ang saribúhay ay higit pang nailalarawan ng tropikalidad nito, na wari kasama sa tangka ng proyektong ilunan ang mga sandaling ekokritikal sa mga panitikan sa at hinggil sa Timog-Silangang Asya. Wari mahinahong nakalatag sa pagitan ng Tropiko ng Cancer at Tropiko ng Capricorn, ang rehiyon ay heograpikong naisaayos bilang napabibilang sa sonang tropiko, isang lugar na, sa nakahihigit na kaisipang kanluranin, tinatahanan ng parikalang pagpapalagay ng paraiso at panganib.¹ Dahil sa anomalyang ito,

¹Tingnan kay David Arnold, "Illusory Riches: Representation of the Tropical World, 1840-1950," *Singapore Journal of Tropical Geography* 21.1 (2000): 8. Malapanuto rin tungkol

hindi nakabibigla kung, sa pagsunod kay Said, “gumagana ang tropikalidad kapareho [ng Orientalismo] para makalikha ng mga táong tropiko at ang Tropiko bilang kaibang pang-ekolohiya” (Collett et al. 10) Sa gayon, ang pagka-kaiba ng tropiko ay mahalaga sa araling ekokritikal lalo na sa Timog-Silangang Asya kung saan malimit sa mga mariing suliraning pangkapaligiran ay nananatiling nakabuhol sa kasaysayang kolonyal ng rehiyon, tulad ng ipinakikita halimbawa sa kaabalang teoretiko ng aklat sa araling postkolonyal. Sa ganitong pagtingin, ang ekokritisismong postkolonyal, bilang “muog konseptuwal” ng antolohiya, ay lumilitaw kung makikita ng isa na ang eko-kamalayan ay hindi maihihiwalay mula sa “mga pamanang kolonyal at neokolonyal” (Ryan “An Introduction” 17) ng Timog-Silangang Asya at na ang ekolohikong kaibhan nito ay nakasalansan sa kasaysayan nito.

Subalit ang ginagawa ng proyekto ay ang isaayos ang kaibhang ito sa pagtutuon sa maraming paraan kung paanong ang tropiko ay nakilala at nagpakilala sa sarili nito sa harayang Timog-Silangang Asya, tulad na rin ng nakikita sa pagbaling sa mga epistemolohiyang katutubo upang magpasinaya ng isang pag-uusap sa pagitan ng suhetong tropiko at modernidad upang ang mga panibagong anyo ng kaisipang ekolohiko, na dating naimpit o napatahimik dahil sa kanilang kaibhan, ay maaaring lumitaw bilang orihinaryong muhon para sa pangangalaga at pagpapanatiling pangkalikasan. Sa gayon, ang mga manunulat ay abala hinggil sa tropikong pagsasaayos ng mga kaisipang ekokritikal na lubos na mahalaga sa mga pamumuhay ng mga tao ng Timog-Silangang Asya, na may mga kalagayang nakaugat sa mga kasanayang katutubo na abala sa mga mitikong relasyon sa pagitan ng tao at kalikasan, tulad sa salaysay ni Jason Telles ng mga katutubong relasyon sa kalikasan ng mga Igorot sa hilagang Luzon at sa pagsusuri ni Chaizon Tongsukkaeng ng mga salik katutubo sa tula ni Angkarn Chanthatip, subalit may mga kondisyong materyal na kasabay na pinagbabantaan ng mga kontemporaryong isyung pangkapaligiran tulad ng kawalan ng mga espesye, pagbabago ng klimang pandaigdig, at tensiyon sa pagitan ng urban/rural, na lahat ay nauunawaan bilang latak ng kolonyalismo at imperyalismo, tulad sa pangangatwiran ni Jeffrey Santa Ana hinggil sa implikasyon ng pagkasirang pangkapaligiran sa kasaysayan ng imperyalismong kanluranin sa Pilipinas. Nasa pagsasama ng iba’t ibang mga panahong ito, sa pagpapalabo ng nakaraan at kasalukuyan, na mahihimok ang isa para magtanong: paanong nangyayaring ang panahong tropiko ay napagtutuonan, nahaharaya, at sa

sa hindi matitiyak na representasyon ng tropiko sa harayang kanluranin ang kina Felix Drive at Luciana Martins, “Visions and Views of the Tropical World,” sa *Tropical Visions in an Age of Empire*, pat. Felix Driver at Luciana Martins (Chicago: The University of Chicago Press, 2005), 3.

isang paraan naaabangan, mapag-ingat man, sa pagtawid mula sa Antroposeno tungong Apokalipsis? Ito ang tanong na bumubuhay sa buong proyekto.

Naglalaman ang *Southeast Asian Ecocriticism* ng 12 kabanata, na nagtatampok ng pakikitagpong ekokritikal ng mga mag-aaral sa iba't ibang teksto sa at hinggil sa rehiyon, tulad ng nobela, tula, salaysay, panitikang pambata, at maging mga music video, na naglalahad ng mabuway na relasyon sa pagitan ng tao at mundong likas. Binabalangkas ng antolohiya ang iba't ibang paraan kung paanong ang mismong kalikasan ay nairepresenta sa mga praktikang pampanitikan ng Timog-Silangang Asya, at nagtatanong kung paano, sa mga ganitong representasyon, nagbibigay ng pagkapangunahin sa kalagayan nito hindi bilang pawang tagpuan ng mga salaysay kung hindi bilang may ganang magtaglay ng pagkamadamdam at ahensiya.

Maaaring makita ito, halimbawa, sa maganang representasyon ng ilog sa pagbasa ni Chitra Sankaran sa nobela ni Merlinda Bobis na *Fish-Hair Woman* bilang isang halimbawa ng isang ekofeministang paglapit upang bigyang-tinig ang mga matatawag na “hindi makasalitang kaiba” (Ribó 49). Ang inihaharap sa ganitong representasyon ng ilog bilang inang pinagmumulan ng búhay ay ang “pagpapaangat ng kamalayan ng pagkasirang ekolohiko na nangyari sa bakas ng matagal nang digmaang sibil sa Pilipinas” (Sankaran 114). Sa gayon, ang ilog ay pinagpaparamdam, sa gana nito, ng mga bunga ng krisis antropoheniko, upang ang kalikasan ay maging isang “aktibong puwersang pantukoy, ekspresiboo at interaktibo” (Sankaran 128). Samakatwid, tayong mambabasa ay pinapapakiramdam din ang daigdig sa pagsabay ng wika at ng daigdig, sa pagbibigay sa atin ng daigdig sa pamamagitan ng wika at wikang lumilikas sa mundo, isang pagsasanay na maramdamin sa pagtatawid ng guwang sa pagitan ng kultura at kalikasan.

Ang pagkamadamdam ay higit na binabanat sa larang ng kritikal na araling panghalaman, bilang phytokritisismo, kung saan ang pagpapalihis ng antroposentrikong logos ay isang tangkang pakinggan kung ano ang maaaring hindi maririnig sa isang modang realista. Sa gayon, sa panitikang pambata kung saan ang pagsasapabula ay gumigiya sa isang ekopedagohikong lihis, tinatalakay nina Richard Li at John Charles Ryan ang potensiya ng tiyak na uring pampanitikang ito para “magtaguyod ng pag-unawang empatiko ng likas na mundo at para magkintal ng pagpapahalagang pangkapaligiran sa mga batang mambabasa” (229). Ang kaso ng kontemporaryong panitikang Indonesian para sa mga bata at kabataan ay panuto sa pagbakas ng pagtuturo ng kaalamang botaniko sa mga mambabasa nito, kung saan ito lumalago sa anyo ng pagpapahalaga, kamalayan, at kilos. Tulad dito, sa pagsusuri sa panulaang kontemporaryo sa Myanmar, pinagtutuon din ng pansin ni Ryan ang botanikong pampanitikan bilang “isang interdisiplinaryong uri at teoretikong balangkas na sabay na nagdiriin sa mga salansan sa

pagitan ng mga akdang pampanitikan at búhay botaniko na maraming mukha” at “nailalarawan sa pagbibilad nito sa mga diskursong ekososyo, tulad ng dikotomiyang katutubo-eksotiko, na lumiligid at, sa ibang kaso, kumukonsumo o bumubura sa búhay ng mga halaman” (Ryan “From Paduak to Hyacinth” 180, 181). Tulad ng nakikita sa kanyang pagbasa sa *Hyacinth Way* ni Saya Zawgyi, isang sunuran ng mga tulong hiwa-hiwalay na inilathala sa pagitan ng 1957 at 1981, binabasa ni Ryan ang pamamaraang halaman-bilang-tagapagsalaysay na ginamit ng makata bilang estratehiya ng “maunawang pagsasakatawan ng ekosistemang ilog” (Ryan “From Paduak to Hyacinth” 191) upang ang halaman ay maging isang sisidlang pang-arkibo ng kaalamang pangkalikasan at kung gayon, maging isang tinig propetiko na nagbabalita ng isang Edenikong hardin ng paraiso, kung kagyat na pakikinggan.

Bilang una sa uri nitong pangunahing tumatalakay sa Timog-Silangang Asya bilang tuon nito, nagbubukas ang proyekto ng mga posibilidad ng kakatwang pagmamarka ng mga praktikang ekolohiko na maaaring mapagpabanat sa potensiya ng ekokritisismo bilang isang larang upang kaharapin ang mga isyung pangkapaligiran higit pa sa pampanitikan. Ito ay tunay na gawaing kamangha-mangha sa sarili nito, bilang malawig ang pagkakaiba-iba ng mga tradisyong kultural sa Timog-Silangang Asya, at ang puwersang sentripetal na tandang nararamdaman sa antolohiya ay ang pagdiriin lamang nito na ang teoretikong salimuot na kagyat na maaari para sa ekokritikong pampanitikan ay nararapat masalin sa “mga kalalabasang pampraktika na nakatuon sa pagbabagong panlipunan” at “pagyakap sa mga posibilidad para sa aktibismo at pakikisalamuha” (Ryan “An Introduction” 23). Dito, ang akda ni Ignasi Ribó hinggil sa mga naglalahong elepante ng Thailand ang nagbibigay ng isang dulog sa guwang sa pagitan ng teorya at praxis. Sa kanyang pagsusuri, ang elepante ay isang pigurang nagsasakatawan ng mga diskursong pangkapaligiran hinggil sa ekonomiko, militaristiko, at simbolikong gampanin nito sa kasaysayang monarkiko ng Thailand, subalit may bilang na kumakaunti at ngayon ay binabago para sa industriyang panturismo o ginagamit para sa mga operasyon ng iligal na pagtotroso sa bansa. Ang hindi pagkakapantay sa pagitan ng tunay at ng simbolikong elepante sa Thailand ay nagbibigay ng isang halimbawa kung saan ang ekokritisismo ay humahamon nang bumanat lagpas sa pampanitikan at metaporiko.

Ang pagbaling sa praktikong ekososyo bilang isang tugon sa mga kagyat na pangangailangang ekolohiko sa konteksto ng Timog-Silangang Asya ay higit na nararamdaman, at ipinanunukala ni Igbó ang hermeneutikong pagdulog, bilang “bagong dulog sa pagpapakahulugan at pag-unawa ng mga kaibang paraan ng pagiging-nasa-mundo na mabisang nakapagpapasalamuha sa isang diyologo sa ibang mga nilalang na ito sa kanilang mga pamamaraan,

nagpapahintulot sa kanilang mga sariling-mundo upang lumitaw sa isang logos na kritikal at mapanuri sa sarili, sa halip na mapuwersa sa mapangunang salaysay ng pangigingabaw ng tao” (Igbó 50). Bilang ang kilos ng panahon ay natatalaan ng mga panganib na pangkalikasan, isa pang uri ng pagtawid ang maaaring maging panuto dito: ang dinamikong pagsasama sa mga disiplina, bilang *transdisiplinaryo*. Si Igbó, samakatwid, ay nagtuturo sa isang produktibong pag-asa kung saan ang ekokritisismo ay makatatakas mula sa pagkakapirmi nito sa mga estratehiyang pampanitikan at pasóng pawang pagpapamalay sa pamamagitan ng panitikan sa pamamagitan ng paghahaka ng mga etnograpike at zoograpike na makapagsasahalimbawa ng “mapagtuong diyalogo [sa mga hindi taong kaiba] sa halip na sa pamamagitan ng antropo-logosentrikong pamumuwersa” (Igbó 51).

Higit pa dito, si Ryan, sa kanyang epilogo, ay umaasa sa paglago ng hilig na ito sa pagbanat ng kaisipan at praktikang ekokritikal na timog-silangang Asyano sa “mga arena ng edukasyon, sikolohiya, pagpapalano, at agham” (Ryan “Ziggystardust” 298). Dito, maaaring mahalaga ring maitalâ ang tungkulin ng ekokritisismo para sa dulog na diyalohiko, lalo na sa mga malimit na naisalaylayang buhay na nairepresenta sa mga panitikan, upang ang mga pagtalakay hinggil sa mga pausbong na pagkahilig sa praktikang eko-malay, kritikal man o malikhain, ay nababanat lagpas pa sa pahina at mga bulwagan. Ang salalayang etiko sa paglikha ng mga praktikang ekokritikal na trans-boundary ay, sa pag-asa lamang ng isa, ang maaaring mapaamo ang sakuna ng panahong apokaliptiko.

Isinalin ni Christian Jil R. Benitez.

Mga Sanggunian

- Arnold, David. “‘Illusory Riches’: Representations of the Tropical World, 1840–1950.” *Singapore Journal of Tropical Geography*, tomo 21, blg. 1, 2000, pp. 6–18.
- Collett, Anne, et al. *Tracking the Literature of Tropical Weather*. Springer International Publishing, 2017.
- Driver, Felix at Luciana Martins. “Visions and Views of the Tropical World,” *Tropical Visions in an Age of Empire*, pat. Felix Driver and Luciana Martins, The University of Chicago Press, 2005.

- Glotfelty, Cheryll at Harold Fromm. *The Ecocriticism Reader*. University of Georgia Press, 1996.
- Li, Richard at John Charles Ryan. "Sowing Seeds: Phytocriticism and the Botanical Dimensions of Indonesian Literature for Children and Young Adults." *Southeast Asian Ecocriticism: Theories, Practices, Prospects*, pat. John Charles Ryan, Lexington Books, 2017.
- Ribó, Ignasi. "Ecocriticism, Hermeneutics, and the Vanishing Elephants of Thailand." *Southeast Asian Ecocriticism: Theories, Practices, Prospects*, pat. John Charles Ryan, Lexington Books, 2017.
- Ryan, John Charles. "An Introduction to Southeast Asian Ecocriticism." *Southeast Asian Ecocriticism: Theories, Practices, Prospects*, pat. John Charles Ryan, Lexington Books, 2017.
- . "Epilogue: Ziggy Stardust and the Irrawaddy Dolphin: Prospects for a Transboundary Ecocriticism in Southeast Asia." *Southeast Asian Ecocriticism: Theories, Practices, Prospects*, pat. John Charles Ryan, Lexington Books, 2017.
- . "From Padauk to Hyacinth: Literary Botany, the Agency of Plants, and the Contemporary Poetry of Myanmar." *Southeast Asian Ecocriticism: Theories, Practices, Prospects*, pat. John Charles Ryan, Lexington Books, 2017.
- Sankaran, Chitra. "Terror, Narrative and Ecology in Merlinda Bobis' Novel *Fish-Hair Woman*." *Southeast Asian Ecocriticism: Theories, Practices, Prospects*, pat. John Charles Ryan, Lexington Books, 2017.